

अन्तर्राष्ट्रिय मातृभाषा दिवस २०२६:

बहुभाषिक शिक्षामा युवाको आवाजलाई सशक्त बनाउने प्रतिबद्धता

काठमाडौं, फागुन ९ गते

अन्तर्राष्ट्रिय मातृभाषा दिवस २०२६ को अवसरमा आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठानले नयाँ बानेश्वरस्थित ईन्द्रेणी सुईट्स होटलमा विशेष कार्यक्रम आयोजना गरेको छ । “बहुभाषिक शिक्षाबारे युवाहरूको आवाज” भन्ने यस वर्षको नारालाई सार्थक बनाउने उद्देश्यसहित आयोजित कार्यक्रममा भाषिक विविधताको संरक्षण, प्रवर्द्धन र पुस्तान्तरणका विषयमा नेपालका सूचिकृत आदिवासी जनजाति समुदायका उपलब्धी तथा असल अभ्यासहरूको गहन प्रस्तुतीहरू भयो ।

कार्यक्रममा प्रतिष्ठानका उपाध्यक्ष रेसम गुरूडले मातृभाषा केवल सञ्चारको माध्यम मात्र नभई समुदायको इतिहास, ज्ञान, संस्कार र आत्मपहिचानको आधार भएको उल्लेख गर्नुभयो । उहाँले राज्यका नीति, पाठ्यक्रम निर्माण, स्थानीय सरकारको सक्रियता र युवाको नेतृत्वमार्फत बहुभाषिक शिक्षालाई व्यवहारमा उतार्नुपर्नेमा जोड दिनुभयो । “युवाहरू परिवर्तनका संवाहक हुनु, उनीहरूको आवाज सुन्ने र नेतृत्वमा अघि सार्ने बेला आएको छ,” उहाँको भनाइ थियो ।

कार्यक्रममा युनेस्कोका प्रतिनिधि तथा आदिवासी जनजाति विज्ञ वर्षा लेखिले विश्वभर मातृभाषा संरक्षणका लागि भएका सकारात्मक अभ्यासहरू प्रस्तुत गर्दै नेपालजस्तो बहुभाषिक मुलुकमा समुदाय-आधारित शिक्षा, डिजिटल अभिलेखीकरण र भाषिक अधिकारको सुनिश्चितता अत्यन्त आवश्यक रहेको बताउनुभयो । त्यस्तै, नेपाल प्रज्ञा प्रतिष्ठान प्राज्ञ परिषद्का सदस्य त्रैलोक्यमान बनेपालीले भाषाको संरक्षणसँगै साहित्य सृजनाको विस्तार, शब्दकोश निर्माण, अनुवाद र अनुसन्धानलाई सुदृढ गर्नुपर्नेमा जोड दिनुभयो । उहाँले भाषिक विविधता राष्ट्रको सम्पत्ति भएकाले यसको संस्थागत संरक्षण अपरिहार्य रहेको उल्लेख गर्नुभयो ।

कार्यक्रममा अन्तर्राष्ट्रिय मातृभाषा दिवसको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि पनि स्मरण गरियो । सन् १९५२ मा तत्कालीन पाकिस्तान सरकारले उर्दूलाई मात्र राष्ट्रभाषा घोषणा गरेपछि पूर्वी पाकिस्तान (हालको बंगलादेश) मा भएको विद्यार्थी आन्दोलनले मातृभाषाको अधिकारका लागि ऐतिहासिक बलिदान दिएको थियो । त्यही आन्दोलनको सम्मानस्वरूप २१ फेब्रुअरीलाई अन्तर्राष्ट्रिय मातृभाषा दिवसका रूपमा मनाउने निर्णय युनेस्कोले सन् १९९९ मा गरेको हो ।

यस वर्ष प्रतिष्ठानले नेपालका आदिवासी जनजाति समुदायबाट मातृभाषा संरक्षणका असल अभ्यासहरू प्रस्तुत गराउने विशेष सत्र आयोजना गरेको थियो । सुनुवार, राई, लिम्बु, शेर्पा, ह्योल्मो, भोटे, थारू, तामाङ, थामी, दुरा, माभी, छन्त्याल, नेवार, मगर लगायत १५ जातीय समुदायका भाषाविद तथा प्रतिनिधिहरूले आफ्नो भाषाको लेखन प्रणाली विकास, बालपुस्तक

प्रकाशन, मातृभाषा कक्षा सञ्चालन, भाषालाई गुगल अनुवाद, डिजिटल अभिलेख निर्माण, रेडियो, टेलिभिजन कार्यक्रम प्रसारण तथा सांस्कृतिक पुनर्जागरणका प्रयासहरूका बारेमा भएका उपलब्धी तथा असल अभ्यासहरूको फेहरिस्त प्रस्तुत गरेका गरे । प्रस्तुतिहरूले समुदायस्तरबाटै भाषिक पुनर्जीवन सम्भव रहेको सन्देश प्रवाह गरे ।

समुदायका वक्ताहरूले “बहुभाषिक शिक्षाबारे युवाहरूको आवाज” भन्ने नारालाई व्यवहारमा रूपान्तरण गर्न राज्यको नीति निर्माण तहदेखि कक्षाकोठासम्म सहकार्य हुनुपर्ने, भाषिक शिक्षक दरवन्दी तोक्नुपर्ने आवश्यकतामा जोड दिए । भाषिक विविधता नेपालको पहिचान र समृद्धिको आधार भएकाले यसको संरक्षणमा राज्य, शैक्षिक संस्था, समुदाय र युवाहरूबीच सहकार्य अपरिहार्य रहेको धारणा व्यक्त गरे ।

अन्तर्राष्ट्रिय मातृभाषा दिवस २०२६ को यो कार्यक्रमले नेपालमा बहुभाषिक शिक्षाको मार्गचित्रलाई अझ स्पष्ट बनाउँदै भाषिक अधिकार र सांस्कृतिक सम्मानका पक्षमा सशक्त सन्देश दिएको छ ।